

قوانین ایران و جهان برای خرید و فروش ارزهای دیجیتال چه می گوید؟

شناسه خبر : ۱۴۰۴۰۷ جمعه ۱۷ فروردین ۱۴۰۳ - ۱۵:۴۵

برای اینکه با وضعیت قانونی ارزهای دیجیتال در ایران آشنا شویم، لازم است روند قانون گذاری بیت کوین و ارزهای دیجیتال در ایران را از ابتدا مرور کرده و مهم ترین مصوبات قانونی این حوزه را بررسی کنیم.

قوانین و مقررات مربوط به ارزهای دیجیتال در ایران و جهان موضوع مهمی است که برای ورود به این بازار، بد نیست اطلاعاتی از آن داشته باشیم. در ایران چالش های زیادی پیش پای توسعه صنعت بلاکچین و رمزارز وجود داشته و این پالش ها و موانع باعث شده کشورهای همسایه گوی سبقت در توسعه این صنعت که می توان آن را یکی از بهترین راهکارهای برون رفت از شرایط توریم و تحریمی در اقتصاد دانست، از ایران بگیرند.

دانستن اینکه چه فعالیتهایی در زمینه ارزهای دیجیتال غیرقانونی در نظر گرفته می‌شود، به فعالان این بازار کمک می‌کند تا قبل از شروع یک فعالیت خاص در فضای رمزارها و پیش از غرق شدن در نوسان‌های قیمت ارزهای دیجیتال، تمام جوانب آن را به درستی بسنجند. در این مطلب آخرین وضعیت قانونی خرید، فروش و استخراج ارز دیجیتال در ایران و جهان را بررسی می‌کنیم. نکاتی مثل سقف واریز و برداشت در صرافی‌های ایرانی و مالیات ارزهای دیجیتال در ایران نیز از موارد مهمی است که در این مطلب به آنها پرداخته شده است. همچنین با اشاره به قوانینی که کشورهای دیگر برای ارزهای دیجیتال تصویب کرده‌اند، فرصتهایی که این صنعت برای توسعه اقتصادی کشورها ایجاد کرده، مورد بررسی قرار گرفته است.

روند قانون‌گذاری ارزهای دیجیتال در ایران

روند قانون‌گذاری ارزهای دیجیتال در ایران

نهادهای رسمی در طول سال‌های گذشته برای قانون‌گذاری به بخش‌های مختلف مرتبط با فضای ارزهای دیجیتال ایران، مانند معامله، استخراج، استفاده در پرداخت‌ها، راه‌اندازی کسب‌وکار و تجارت خارجی ورود کرده‌اند. برخی از این حوزه‌ها تقریباً قانون‌گذاری شده‌اند و برخی دیگر در حال قانون‌گذاری هستند و در سال‌های آینده وضعیت روشن‌تری پیدا خواهند کرد.

برای اینکه با وضعیت قانونی ارزهای دیجیتال در ایران آشنا شویم، لازم است روند قانون‌گذاری بیت کوین و ارزهای دیجیتال در ایران را از ابتدا مرور کرده و مهم‌ترین مصوبات قانونی مربوط به این حوزه را مورد بررسی قرار دهیم.

مصوبه مرداد ۱۳۹۸ دولت

اولین ورود نهادهای رسمی در ایران به قانون‌گذاری ارزهای دیجیتال به سال ۱۳۹۸ بازمی‌گردد. دولت ایران در تاریخ ۵ مرداد ۱۳۹۸ مصوبه‌ای را با عنوان «تصویب‌نامه در خصوص استفاده از رمزارزها» با استناد به اصل یک‌صد و هشتاد و یک قانون اساسی به ثبت رساند. در این مصوبه نوشته شده است «استفاده از رمزارزها صرفاً با قبول مسئولیت خطرپذیری (ریسک) از سوی متعاملین صورت می‌گیرد و مشمول حمایت و ضمانت دولت و نظام بانکی نبوده و استفاده از آن در مبادلات داخل کشور مجاز نیست».

این مصوبه عمدتاً با هدف قانون‌گذاری ماینینگ و استخراج بیت کوین در ایران تهیه شده بود و چهارچوب مشخصی برای وضعیت قانونی معاملات ارزهای دیجیتال در کشور ارائه نمی‌کرد. تأمین ارز ویژه واردات با استفاده از ارزهای دیجیتال استخراج‌شده در کشور طبق دستورالعمل‌های بانک مرکزی، الزام اخذ مجوز از وزارت صنعت، معدن و تجارت برای راهاندازی مراکز استخراج رمزارز، توضیح روش‌های تأمین انرژی مراکز استخراج و شرایط اخذ مالیات از ماینرها، از دیگر بخش‌های مصوبه سال ۱۳۹۸ دولت است.

مصوبه شهریور ۱۴۰۱ دولت

شهریور سال ۱۴۰۱ مصوبه جدیدی در رابطه با استخراج ارزهای دیجیتال با عنوان «آیین‌نامه استخراج رمزارزی‌ها» در دولت به تصویب رسید. این مصوبه مانند تصویب‌نامه سال ۱۳۹۸ به توضیح شرایط تأمین انرژی و صدور مجوز برای مراکز استخراج ارز دیجیتال کشور اختصاص داشت. در این مصوبه نیز بانک مرکزی مجدداً موظف شده بود تا شرایط لازم برای عرضه ارزهای دیجیتال استخراج‌شده در کشور جهت استفاده در واردات را فراهم کند.

سند راهبردی ایران در فضای مجازی شهریور ۱۴۰۱

مجدداً در شهریور سال ۱۴۰۱، سندی از سوی شورای عالی فضای مجازی منتشر و به دستگاه‌های حکومتی ابلاغ شد. در این سند ۳۹ اقدام کلان در رابطه با فضای مجازی کشور تعریف شده بود که یکی از آنها «طراحی نظام رمزارز اعم از ایجاد رمزارز ملی و ساماندهی کاربری رمزارزهای جهان‌روا» بود. در این سند وزارت اقتصاد به‌عنوان متولی ساماندهی فضای ارزهای دیجیتال ایران و کمیسیون عالی تنظیم مقررات فضای مجازی کشور به‌عنوان مرجع تصویب مقررات مربوط به این حوزه معرفی شده بود.

کاهش سقف واریز و برداشت در صرافی‌های ایرانی تیر تا دی ۱۴۰۱

گرچه بر اساس سند راهبردی ایران در فضای مجازی، وزارت اقتصاد متولی این بازار تعیین شده، اما بانک مرکزی ایران در تیرماه ۱۴۰۱ در بخش‌نامه‌ای اعلام کرد که کاربران پلتفرم‌های مبادله رمزارز ایرانی از این پس می‌توانند در هر ۲۴ ساعت و به ازای هر شماره شب، تنها ۱۰۰ میلیون تومان از حساب خود برداشت ریالی انجام دهند. در ادامه، در فاصله آذر تا دی ۱۴۰۱، سقف واریز روزانه به صرافی‌های ارز دیجیتال مطابق دستور بانک مرکزی ابتدا به ۲۵ میلیون تومان به ازای هر کارت بانکی (مجموعاً ۱۰۰ میلیون تومان با ۴ کارت بانکی مختلف) و سپس به ۲۵ میلیون تومان برای هر کد ملی کاهش داده شد. این محدودیت غیرقانونی، منجر به نارضایتی کاربران، حرکت برخی از کاربران به سمت پلتفرم‌های خارجی

تبادل رمزارز و غیرشفاف شدن این بازار شد.

طرح مجلس برای اخذ مالیات از ارزهای دیجیتال اردیبهشت ۱۴۰۲

مجلس شورای اسلامی در اردیبهشت ۱۴۰۲ طرحی را با عنوان «مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی» تصویب کرد که در آن از «انواع رمزپول و رمزدارایی» به عنوان یکی از دارایی‌هایی یاد شده بود که قرار است مشمول مالیات بر عایدی سرمایه شود؛ یعنی انتقال و واگذاری آن با مالیات همراه خواهد بود. این طرح در ادامه توسط شورای نگهبان تأیید نشد و برای اصلاح به مجلس بازگردانده شد. یکی از ایرادات شورای نگهبان به این طرح، نبود تعریف قانونی مشخص برای رمزپول و رمزدارایی در مقررات کشور بود. این طرح در حال حاضر همچنان توسط نمایندگان مجلس در دست بررسی بوده و نسخه اصلاح شده آن در اختیار شورای نگهبان قرار نگرفته است.

ابلاغ قانون بانک مرکزی آذر ۱۴۰۲

در قانون بانک مرکزی که توسط مجلس تصویب و در آذر ۱۴۰۲ از سوی رئیس‌جمهور به دستگاه‌های حکومتی ابلاغ شد، واژه «رمزپول» به این شکل تعریف شد:

«نوعی پول رقمی (دیجیتال) رمزنگاری شده است که در بستر پایگاه داده اشتراکی به صورت متمرکز (با محوریت بانک مرکزی) یا غیرمتمرکز ایجاد و به صورت غیرمتمرکز مبادله می‌شود.»

مطابق این تعریف، رمزپول را می‌تواند معادل ارز دیجیتال بانک مرکزی (Currency Digital Bank Central) یا همان CBDC گرفت نظر در CBDC.

بخشی از این قانون به توضیح وظایف و اختیارات بانک مرکزی اختصاص داده شده و تنظیم‌گری در حوزه رمزپول‌ها و نظارت بر مبادله آن‌ها در چهارچوب قوانین مربوط، وظیفه بانک مرکزی در نظر گرفته شده است.

انتشار پیش‌نویس طرح ساماندهی و توسعه رمزدارایی‌ها آذر ۱۴۰۲

در آذر ۱۴۰۲ پیش‌نویس طرحی با عنوان «ساماندهی و توسعه رمزدارایی‌ها» از سوی کمیسیون اقتصادی مجلس منتشر شد. در بخش تعاریف این پیش‌نویس رمزدارایی این‌طور تعریف شده است:

«هر نماد رقومی (دیجیتال) ارزش یا حق مالی یا غیرمالی که با استفاده از فناوری دفتر کل توزیع شده، به طور الکترونیک قابل نگهداری، ذخیره و انتقال است.»

۱۲ مورد تعریف دیگر شامل فناوری دفتر کل توزیع شده، سازوکار اجماع، رمزدارایی تضمین شده، رمز پول، رمز گواهی، رمزدارایی کاربردی، سپیدنامه، پایگاه معاملاتی، ارائه دهندگان خدمات، اطلاعات نهانی، اسرار حرفه‌ای و فعالان بازار در این پیش‌نویس آمده است. گفتنی است این پیش‌نویس بخش‌های زیادی را در حوزه ارزهای دیجیتال دربر می‌گیرد، اما از آنجایی که نسخه نهایی این طرح هنوز منتشر نشده و به مرحله بررسی در صحن علنی مجلس نرسیده است، نمی‌توان به جزئیات آن از نظر قانونی استناد کرد.

خرید و فروش ارز دیجیتال در ایران قانونی است؟

همان‌طور که از روند قانون‌گذاری ارزهای دیجیتال در ایران پیداست، بسیاری از حوزه‌ها مثل خرید و فروش یا سرمایه‌گذاری هنوز قانون‌گذاری مدونی که از کانال مجلس شورای اسلامی گذشته باشد، نشده‌اند و در صف انتظار تنظیم‌گری هستند. با این حال، نبود قوانین درباره معامله ارزهای دیجیتال، به معنی غیرقانونی بودن خرید ارز دیجیتال

یا فروش و سرمایه‌گذاری روی این دارایی‌ها نیست. از طرفی برخی ابلاغیه‌های نهادهای تصمیم‌گیر، به این بازار رسمیت داده‌اند.

طبق مفاد ماده ۲ قانون مجازات اسلامی «هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است، جرم محسوب می‌شود». یعنی برای «جرم» باید در قانون، «مجازات» تعیین شده باشد و اگر برای فعل یا ترک فعلی در قانون مجازاتی تعیین نشده باشد، جرم محسوب نمی‌شود. به همین دلیل خرید، فروش یا سرمایه‌گذاری روی ارزهای دیجیتال در ایران جرم نیست. این را هم اضافه کنیم که تاکنون در هیچ سند رسمی و قابل‌استنادی، شهروندان ایران از خرید، فروش یا نگهداری ارزهای دیجیتال منع نشده‌اند.

خرید و فروش NFTها در ایران قانونی است؟

خرید، فروش یا نگهداری توکن‌های غیرمثلی یا NFTها نیز مانند ارزهای دیجیتال از نظر قانونی در ایران بلامانع است. ممکن است در آینده تعاریف متفاوتی برای ارزهای دیجیتال مثلی و غیرمثلی (تعویض‌پذیر و غیرقابل تعویض) در قانون ارائه شود، اما در حال حاضر در اسناد قانونی کشور به NFTها و تفاوت آنها را ارزهای دیجیتال رایج اشاره نشده است.

استفاده از ارزهای دیجیتال در چه صورت جرم است؟

استفاده از ارزهای دیجیتال در ایران تنها در صورتی جرم در نظر گرفته می‌شود که از این دارایی‌ها برای ارتکاب جرم مشخصی استفاده شود که در قوانین کشور تعریف شده است. به همین منظور کاربران بازار ارزهای دیجیتال باید مراقب باشند که از طریق آگهی‌های دروغین استخدام و کسب سود، برای افراد غیر رمزارز خرید و فروش نکنند بلکه این اقدام با احتمال بسیار زیادی فریب کاربران برای سوءاستفاده از حساب کاربری آنها در پروژه‌های فیشینگ و کلاهبرداری است. علاوه بر این، اگر اقدامی با استفاده از ارزهای دیجیتال صورت گیرد که قوانین بالادستی را نقض می‌کند، ممکن است جرم در نظر گرفته شود.

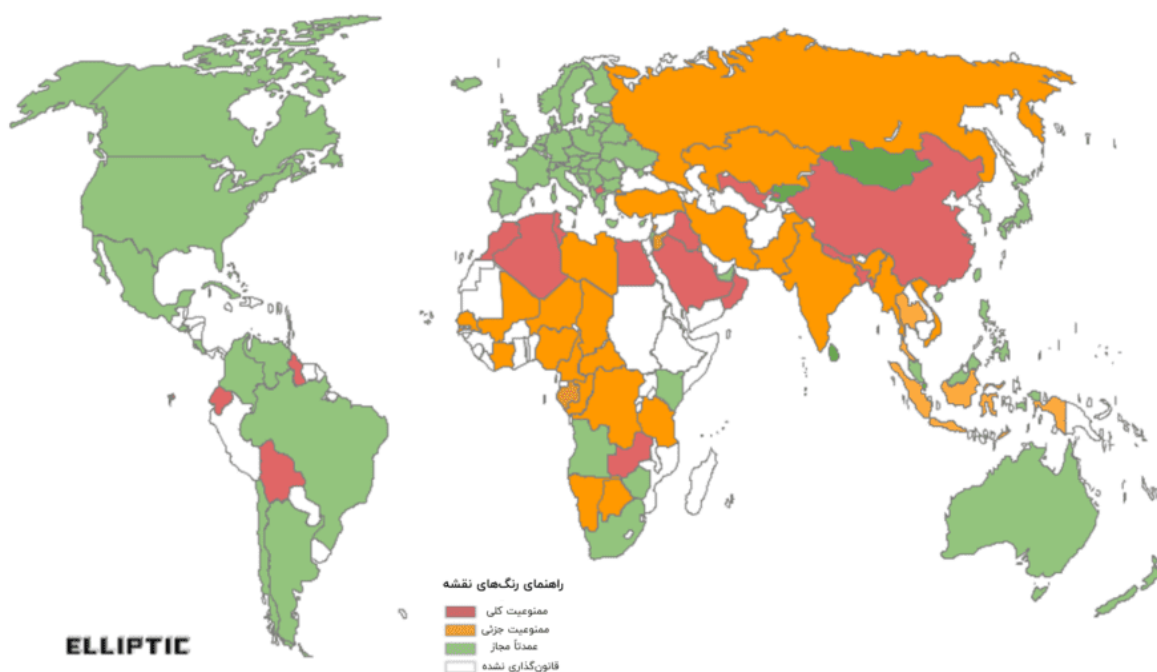
برای نمونه، طبق مصوبه مرداد ۱۳۹۸ دولت، استفاده از ارزهای دیجیتال در مبادلات داخلی مجاز نیست. از طرفی هم مشخص نیست اگر شخصی مرتکب استفاده از ارزهای دیجیتال به جای ریال در مبادلات داخلی شود، دقیقاً با چه جرمه‌هایی مواجه خواهد شد.

استخراج ارز دیجیتال در ایران قانونی است؟

ماینینگ یا استخراج ارزهای دیجیتال از جمله بیت کوین، در ایران به عنوان یک صنعت پذیرفته شده است و امکان فعالیت قانونی در این حوزه وجود دارد. طبق مصوبه شهریور ۱۴۰۱ دولت درباره استخراج ارزهای دیجیتال «هرگونه فعالیت مربوط به استخراج رمزدارایی اعم از واردات، تولید، فروش و تعمیرات تجهیزات صرفاً با دریافت مجوز از وزارت صمت و از طریق رویه قانونی تجاری و گمرکی مجاز است». بنابراین، کسانی که قصد راهاندازی مزرعه استخراج بیت کوین یا واردات، تولید یا تعمیر دستگاههای ماینر را دارند، باید از وزارت صمت مجوز دریافت کنند.

قوانین ارز دیجیتال در جهان

قانون گذاری ارزهای دیجیتال در سال ۲۰۲۳

در فضای بین الملل، کشورهای مختلف رویکردهای متفاوتی را در زمینه قانون گذاری ارزهای دیجیتال اتخاذ کرده اند. موضوع رمزارز در برخی کشورها دارای چهارچوب قانونی است، بعضی کشورها مشغول تدوین چهارچوب قانونی ارزهای دیجیتال خود هستند و برخی هم هنوز اقدامی در این زمینه انجام نداده اند. درحالی که در ایران با موانعی برای توسعه رمزارزها مواجه هستیم، بعضی کشورها با شتاب در این مسیر حرکت می کنند. سال پیش امارت متحده عربی منطقه ویژه اقتصاد کریپتو در راک (راس الخیمه) افتتاح کرد و ترکیه یک مرکز نوآوری مالی با هدف ایجاد توسعه در حوزه بلاکچین راهاندازی کرد.

طبق گزارش آخرین وضعیت قانون گذاری ارزهای دیجیتال در جهان که اندیشکده آمریکایی شورای آتلانتیک (Atlantic)

،قانونی دسته سه به جهان کشور ۶۰ در دیجیتال ارزشهای قانونی وضعیت ،است کرده منتشر خود سایت وب در (Council همراه با ممنوعیت جزئی و همراه با ممنوعیت کلی تقسیم می شود. خلاصه ای از وضعیت قانونی ارزشهای دیجیتال ۱۵ کشور در جدول زیر آمده است که بر اساس بررسی های این مؤسسه نوشته شده است.

نام کشور	وضعیت قانونی ارزشهای دیجیتال
آلمان	مجاز
استرالیا	مجاز
انگلستان	مجاز
ایران	ممنوعیت جزئی (در پرداخت ها)
ایالات متحده آمریکا	مجاز
پاکستان	ممنوعیت کلی
ترکیه	ممنوعیت جزئی

چین	ممنوعیت کلی
روسیه	ممنوعیت جزئی
ژاپن	مجاز
عربستان سعودی	ممنوعیت کلی
فرانسه	مجاز
کانادا	مجاز
کره جنوبی	ممنوعیت جزئی
مراکش	ممنوعیت کلی

ارز دیجیتال در چه کشورهایی غیرقانونی است؟

آن‌طور که از داده‌های مربوط به گزارش شورای آتلانتیک پیداست، برخی کشورها از جمله چین، عربستان سعودی، الجزایر، مراکش، نپال، تونس، بولیوی، پاکستان و بنگلادش، ارزهای دیجیتال را تا حد زیادی در کشور خود ممنون کرده‌اند. البته این به این معنی نیست که مردم این کشورها به هیچ‌وجه از ارزهای دیجیتال استفاده نمی‌کنند. برای نمونه، طبق گزارش بایننس (Binance)، بزرگترین صرافی ارز دیجیتال جهان، تنها در یکی از ماه‌های سال ۲۰۲۳ میلادی،

۹۰ میلیارد دلار معامله مربوط به کشور چین در این پلتفرم معاملاتی انجام شده است. این یعنی چین همچنان و با وجود تمام محدودیت‌هایی که در زمینه ارزهای دیجیتال اعمال کرده است، یکی از بزرگترین بازارهای ارز دیجیتال جهان را در اختیار دارد.

برخی کشورها نیز با تجربه‌ای که از محدودیت‌ها و تصویب قوانین بد در گذشته داشتند با قیمتی گزاف در رویکرد خود بازبینی کردند؛ در این میان کشور نیجریه که از ابتدا هرگونه معامله و مبادله کریپتو را ممنوع کرده بود، تجربه متفاوتی را به دست آورد؛ این کشور با وجود تمام محدودیت‌هایی که بانک مرکزی بر مسیر تبادل رمز ارزها ایجاد کرده بود در سه ماهه اول سال میلادی ۲۰۲۲ به‌عنوان یکی از بزرگترین بازارهای تبادل هم‌تا به هم‌تای بیت کوین با اندازه بازار ۴۰۰ میلیون دلار شناخته شد. در واقع با اعمال محدودیت و ممنوعیت در نیجریه، دولت این کشور مشاهده‌پذیری خود در بازار کریپتو را از دست داده و مردم بیش از هر زمانی به سمت بازارهای غیر شفاف زیرزمینی رفتند؛ به گونه‌ای که تقریباً رمزارزها را جایگزین وجه رایج مبادلاتی کردند. از سال گذشته نیجریه با تصویب برخی قوانین، سعی در بازگشت به مسیر تعادل دارد.

بخشی از اطلاعات این مطلب برگرفته از گزارش سال ۲۰۲۳ نو بیتکس است.

انتهای پیام/